

Anmeldelse af Morten Thing

NEXØ

– *forbindelsen mellem forfatterskabet og forfatterens liv*

Det er en usædvanlig god bog, Henrik Yde har skrevet om Martin Andersen Nexø. Den udkommer i anledning af, at det i juni 2019 er 150 år siden Nexø blev født. Helt umiddelbart er det en smuk bog, stort format, godt papir og rigtig mange billeder – de er også i stort format. Udover at den er smuk, er den let at læse, Yde skriver lige ud ad landevejen og kræver ingen forkundskaber. Den viser rundt i et stort forfatterskab med nutidsøjne, så læseren uden forudsætninger har et grundlag at vælge på, hvis man vil lære Nexøs værk at kende.

Det er 28 år siden Henrik Yde forsvarede sin disputats om *Det grundtvigske i Martin Andersen Nexøs liv*. Siden har han for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab 1996-2013 udgivet Nexøs hovedværker i tekstkritiske udgaver. Så han var godt rustet til at skrive en bog om Nexøs liv og værk. På den måde ligner han den anden store Nexø-forsker, Børge Houmann, som gennem mange år systematisk indsamlede oplysninger om Nexø til to bibliografier, tre bind breve, utallige små bøger om aspekter af liv og værk og endelig 1981-88 den tre bind store *Martin Andersen Nexø og hans samtid*. I Houmanns kæmpeværk spiller det en afgørende rolle, at Nexø blev kommunist: Det er interessen i den store biografi. For Yde ser det helt anderledes ud: Her er der ingen hovednøgle til forfatterskabet. Han ser det grundtvigske som en grundlæggende prægning, som følger Nexø uanset om han er radikal, socialdemokrat eller kommunist.

Henrik Yde er en kritisk Nexø-læser. Han er kritisk overfor den livs-varende selvkonstruktion, som Nexø skriver ind i sine bøger. Nexø vokser op i et fattigt hjem i København og senere på Bornholm. Her bliver han udlært skomager, men efter mødet med Højskolen, først på Bornholm og så i Askov, bliver han uddannet skolelærer. Indtil *Pelle Erobreren*, som han starter på i 1906 og fuldfører i 1910, er han nihilist og hovedstadsradikaler. Med *Pelle* bliver han socialdemokrat og begynder en selvkonstruktionsproces som *arbejder*, selvom hans sociale historie i højere grad handler om en fattig almuebaggrund ikke mindst på landet. I 1918 beslutter han sig for at melde sig ind i Socialistisk Arbejderparti og bliver i nogle år knyttet til Marie Nielsen. Med Socialistisk Arbejderpartis opløsning i 1919 slutter han sig til DKP. Efter nogle hektiske år, hvor han også skriver *Ditte Menneskebarn*, bliver han desillusioneret og vender halvvejs tilbage til Socialdemokratiet. Men han bevarer en religiøst præget kærlighed til Sovjet, og i 1937 vender han tilbage til DKP. Han skriver nu trebindsværket *Morten hin Røde*, *Den fortabte generation* og *Jeanette*, som udkommer efter krigen, den sidste efter hans død i 1954. Her henter han Morten fra *Pelle Erobreren* og lader ham kritisere Pelle som *reformist*. Han kalder dette sidste værk for en erindringsroman og lader helt klart Morten være en erindret/fiktiv udgave af forfatteren selv.

Morten-trilogien er dårlige bøger, kedelige og med alt for mange pegefingre fra forfatterens hånd, som skal vise, hvad der er godt og hvad der er forkert. Trilogien kommer i forfatterskabet lige efter, de fire bind *Erindringer*, som er meget velskrevne og spændende læsning. *Erindringerne* hører hjemme i en særlig kategori – de gode bøger – sammen med *Pelle* og *Ditte, Soldage* og en hel del af de mange mindre fortællinger, han har skrevet. Nexø skrev også mange artikler og taler. Mange af dem er blevet til i hans kommunistiske fase. Og mange af dem er ulidelig læsning. Nogen stor, politisk tænker var han ikke.

Yde guider os professionelt rundt i dette kæmpe forfatterskab og med en enorm, detaljerig viden om Nexøs liv. Han afprøver hvilken forbindelse, man kan se mellem forfatterskabet og forfatterens liv. Han fortolker værkerne og peger tit på forskellige typer af relationer mellem liv og værk. Ikke mindst på grund af hans dybe kendskab til Nexøs fortællekunst trækker han linjer mellem de store romaner og de korte fortællinger. Mellem tolkningerne trækker han linjer til overordnede mønstre fx mellem de grundtvigske elementer eller de religiøse elementer.

Som ved de fleste kunstnerbiografier bliver man her ikke nogen fan af den levende Nexø. Han var ulidelig selvoptaget. Det er en af styrkerne ved det biografiske billede, Yde tegner, at han ikke udelader de negative sider af Nexøs liv. Billedet af Nexø bliver både mere modsætningsfyldt og troværdigt. Og uden modsætningerne i hans liv som baggrund med tre koner og mange børn ville det være svært, at få modsætningerne i værkerne til at få fylde.

Selv om bogen er kommet til verden som en fødselsdagsgave, vil den blive stående som en grundbog i Nexø.

Henrik Yde:

NEXØ.

Martin Andersen Nexøs liv og værk.

Lindhardt og Ringhof.

420 s. Kr. 499,95.